

RIK VAN DEN BOS

SONTAG

Personages

De Essayist

De Zoon

De Redacteur

De Kunstenaar

deel 1 (thuis)

1. Zoon vindt wrak

De Essayist leest het tweede deel van de dagboeken van André Gide in een woonkamer waar duidelijk de helft van alle meubels weggehaald is. Ze checkt even hoeveel pagina's ze nog moet. Ze heeft het bijna uit en is daar geïrriteerd over. De zoon, terug van een verre reis, staat vol verwachting klaar om ontvangen te worden. De Essayist ziet hem wel, maar ze doet verder niets.

zoon Mama?

essayist Heel even niet, jongen.

zoon Oké, sorry.

De Essayist krabbelt wat op.

essayist Een minuutje nog.

zoon Ja, natuurlijk.

essayist Ik zou wel willen vragen hoe het met je gaat, maar ik kan even niet de juiste woorden vinden.

zoon Heb je migraine?

essayist Exact. Wat is het denken zonder woorden?

zoon Helemaal niets moeder. Iets bestaat pas als het is geformuleerd.

essayist Dat is waar. Het denken spant zich in om, pervers genoeg, woorden te zijn.

zoon Maar mam...

essayist Ik luister, jongen. Hoe laat is het?

zoon Tegen half drie.

stilte

zoon 's Nachts.

essayist Ja, zover kwam ik zelf ook nog wel.

De Essayist leest door.

zoon Mijn vlucht was vertraagd, ik stond meer dan vier uur vast op De Gaulle. Ik heb je tig keer gebeld om je op de hoogte te houden.

Mama?

De Essayist heeft het boek uit. Incasseert dat.

essayist Zo.

Ze slaat het boek dicht en staart voor zich uit alsof het boek haar voor een interessant probleem gesteld heeft. Ze doet of ze compleet alleen is.

zoon Wat lees je?

essayist Niks meer. Het is uit.

zoon Wat las je dan?

essayist Het tweede deel van de dagboeken van André Gide.

Hoe laat is het?

zoon Nog steeds tegen half drie.

essayist 's Nachts?

zoon Ja.

essayist Godverdomme. Ik had het veel langzamer moeten lezen. Ik heb het godverdomme vandaag gekocht.

zoon Gaat het wel?

essayist Ja, natuurlijk.

zoon Is er iets gebeurd?

essayist Ik zou werkelijk niet weten wat. Jij?

zoon Ik heb geen flauw idee, ik ben net terug.

essayist Ben je dan weggeweest jongen?

zoon Ja mama. Drie weken. Heb je het niet gemerkt?

essayist Jawel. Jawel.

zoon Ik ben naar Palestina afgereisd om een artikel te schrijven over de impact die Arafats heerschappij op de Palestijnen heeft gehad.

stilte

zoon Volgens mij kan het best wel iets worden. Ik zit in ieder geval boordevol ideeën.

essayist Ideeën doorbreken de vlakheid van het bestaan.

zoon Is dat alles wat je te zeggen hebt?

essayist Waarop?

zoon Op mijn artikel.

essayist Ik zou het niet weten. Ik heb het toch niet gelezen? Natuurlijk schrijf je een artikel. Waarom zou je geen artikel schrijven?

De Zoon zucht en laat het gesprek voor wat het is.

essayist Wil je het lenen? Ik weet dat je graag boeken leest die net te moeilijk voor je zijn.

zoon Mama, wat zeg ik nou tegen je?

essayist Dat je ongelukkig bent?

Of dat je het boek niet hoeft te lenen?

Wat kijk je nou wanhopig?

zoon Wanhoop is mijn neutrale staat van zijn.

essayist Dat soort dingen zeggen kunstenaars. Misschien ben je een kunstenaar.

zoon Een kunstenaar is iemand die iets afmaakt.

essayist Arm kind. Wat kan ik doen?

Doe een keer je best. Zie de dingen anders. Met meer diepte. En afstand.

Hè? Waarom kom jij hier om half drie 's nachts binnen?

zoon Ik was vertraagd.

essayist Je kunt beter even bellen als je zo laat nog langskomt, wat als ik weg ben? Of slaap?

zoon Ik héb gebeld. Tig keer.

essayist Trek niet zo'n gezicht. Zo'n gezicht van iemand die in het geniep zelfkastijding bedrijft.

zoon Mama...

essayist Mama. Moeder. Door syncope van de intervocalische -d komt al sinds het late Middelnederlands de samengetrokken vorm moer voor. Moer: 'ring met schroefdraad'. Jij bent niet geboren, ze hebben je gewoon uit me geschroefd. Schroefmoer. Moederdier. Baarmoeder. Moeke. Moe. Moe. Noem mij maar moe.

zoon Maar mama, eh moe, wat ik wilde vragen...

essayist Even niet jongen.

zoon ... Waarom is de helft van de meubels weg?

essayist Ik ben aan het lezen.

zoon Je had dat uit.

essayist Er waren nog wat voetnootjes.

zoon Waarom is het huis half leeg? Waar zijn alle spullen?

essayist Ze heeft me verlaten.

zoon Wanneer?

essayist Gisterenavond, of de avond daarvoor. Of die daarvoor. Dat weet ik niet meer. Alles wat ooit gebeurd is voelt alsof het gisteren was. Gisteren was daarom een diepe wond, een lange dag. Waarschijnlijk ligt het aan mij.

zoon Wat ligt aan jou?

essayist Dat ze weg is.

zoon Natuurlijk ligt het niet aan jou.

essayist Jawel, jawel, ik ben niet een leuk iemand. Dat mogen we niet vergeten. Ik zeg het twintig keer per dag tegen mezelf in de spiegel.

zoon Zorg je wel goed voor jezelf?

Heb je gegeten?

essayist Ja. Jawel. Rond 10:00 ben ik naar beneden gekomen en heb ik een ei gegeten. Met sinaasappelsap en een bord appelmoes. Daarna ben ik begonnen met lezen. Rond 14:00 ben ik gestopt om een blikje tonijn en een halve pot ingemaakte champignons door elkaar te husselen. Daarna heb ik alles schoongemaakt. Niet alleen mijn bord, maar echt alles. Ik had hier bijna de plafonds uitgebroken om de houten balken erachter een sopje te geven.

zoon schrijdt met uitgestoken armen op haar af Ah, lieverd.

essayist Raak me maar even niet aan.

zoon O. Oké. gaat dan maar naast haar staan

Nou, maak je maar geen zorgen.

essayist Ben je al bij je vader geweest?

zoon Nee. Ik ben nu bij jou.

essayist Blijf je lang?

zoon Daar heb ik nog niet echt over nagedacht. Eerst maar even
bijslapen.

Jij moet ook slapen.

essayist Ga jij maar. Zodra ik opsta val ik in duizend stukjes uit elkaar.

zoon Ga jij dan ook zo?

essayist Ja. Mag ik mijn boek terug?

zoon Neem nou even rust.

De Essayist strekt resoluut haar hand uit.

De Zoon geeft het boek niet terug.

2. Deadlines kun je niet missen

De Essayist werkt getormenteerd. De Zoon eet een kom ontbijtyoghurt en kijkt naar haar alsof het ochtend-tv is. De Redacteur op.

redacteur Goeiemorgen.

essayist Ectoplasma is verplaatst sperma.

Daar moet ik toch altijd even aan denken

als ik jou binnen zie komen.

redacteur Goed geslapen?

essayist Ik heb helemaal niet geslapen.

redacteur Dat zou je niet zeggen.

Waar zijn je meubels?

zoon Mama is verlaten.

redacteur Wat vervelend!

essayist Dat is het understatement van de eeuw.

zoon Mama is verwoest.

redacteur Wanneer dan?

zoon Vrij recent. Ik ben er ook nog niet achter wanneer precies. De afgelopen dagen heeft mama amper geslapen. Ze is erg in de war. Het verleden van de wereld lijkt op haar te drukken alsof alles gisteren gebeurd is, alsof de dag van gisteren een gigantische wond is waarin de hele geschiedenis is samengedrukt. Dat zijn haar eigen woorden. Niet die van mij. Ik was zelf niet hier ten tijde van de breuk. Helaas. Ik was drie weken op reis naar Palestina om een artikel te schrijven over de impact die Arafats heerschappij op de Palestijnen heeft gehad.

redacteur Arafat werd toch gewoon gekozen als president? Dan kun je dat toch niet echt een heerschappij noemen?

zoon smakelijk Nou, ik heb mensen gesproken die daar heel anders over denken.

redacteur Ja. Dat zal wel ja.

tegen de Essayist Heb je hem gelezen?

zoon tegen niemand We hebben het er later nog wel even over. Ik kan er heel wat over vertellen.

essayist tegen de Redacteur Wat?

redacteur Mijn recensie van vandaag?

essayist Door het lezen van recensies raken leidingen verstopt die nieuwe ideeën aanvoeren. Culturele cholestrol.

redacteur Maar heb je hem gelezen?

essayist Waarom niet? Als ik wil blijven leven, moet ik blijven lezen. Als er niet een nieuwe regel is waar mijn ogen zich aan vast kunnen klampen, val ik zo tussen de regels door een eindeloze afgrond in.

redacteur Wat vond je?

essayist Voorspelbaar. Je begint de verschijnselen te vertonen van iedereen die op een dieet van hoge kunst leeft: vroegoud en tandeloos ongevaarlijk.

redacteur Ik zie mijzelf juist als een culturele avonturier. Ik bezoek geregeld voorstellingen die zich ver buiten het gezichtsveld van het grote publiek bevinden.

essayist Ja, precies. Elk jaar kom jij in de eerste week van het seizoen met een knalrecensie van een of andere kortlopende productie.

Recensenten zijn de kinderachtigste soort mensen. Ze zoeken

koortsachtig naar het eerste hoogtepunt van het seizoen, als een vogelaar naar het eerste kievitseizoen.

redacteur Heb je de voorstelling gezien?

essayist Ja, vijf jaar geleden.

redacteur Och man. Het was gewoon een voorstelling die perfect de contouren van het onzichtbare monster liet zien waar de gemiddelde dertiger vandaag de dag mee worstelt.

essayist Een gemiddelde dertiger in je broekje ja. 'Een jonge regisseur die het, net van de toneelschool, voor elkaar heeft weten te krijgen om van Hedda Gabler verfrissend, hedendaags, grillig en toegankelijk locatie-

theater te maken. Hoe is het toch mogelijk dat zo'n jonge geest een ervaren cast samen met een aantal jonge getalenteerde, charismatische performers zo kan laten excelleren en ondertussen met ijzeren hand de tekst van de oude meester nog inzichtelijk en samenhangend naar voren weet te brengen ook.'

Sorry hoor, maar het was even aan me voorbij gegaan dat dát het doel was. Om Ibsen inzichtelijk te maken omdat we het na honderd jaar nog steeds niet begrepen.

Theater als een les begrijpend lezen.

redacteur Kan zijn, kan zijn. Maar de hele zaal was diep geraakt. Er zaten daar vijfenzeventig mensen op een schapenvellen-tribune hardop te huilen. Van de slotmonoloog heb ik zo goed als niets meegekregen. Je zag dat die piepjonge actrice zelf ook door emoties overmand was. Nog voor haar laatste zin was ze helemaal schor.

essayist O nee. Jij bent zo'n idioot die de kwaliteit van de voorstelling bepaalt op basis van het aantal keer dat 'ie 'geraakt' is. Het is niet de

taak van theater om de mensen zo vaak mogelijk te raken, dat is de taak van een oorlog. Kunst zou overigens ook oorlog moeten zijn. Leve het kunstwerk dat ons onthecht, verward, berooid en doodsbang terug de wereld in stuurt.

redacteur Wie zegt dat er niemand verward was? Of bang? De jonge ongeschoolde actrice die Hedda speelde was zo grillig maar ook zo broos. En toen ze het manuscript van Ejlerd willens en wetens achteroverdrukte, kreeg je vrij zicht op haar woedende hart dat ziedend in haar ribbenkast beukte. Daarna keek ze Thea nog één keer aan, en ging voorgoed af. Ik wil maar zeggen: ze wist van haar verwarring en rusteloosheid in een wip de onze te maken.

essayist Oké. Rustig maar. Ik zal het nog proberen te zien, oké?

redacteur Te laat. Het speelde maar drie keer voor vijfenzeventig man publiek. In een eendenfokkerij bij Winsum.

essayist Wat ben jij toch een zak.

redacteur Dank je.

Hoe staat het met je opiniestuk?

essayist Bijna af.

redacteur Wat is bijna?

essayist Ik begin vandaag.

redacteur Weet jij welke dag het is?

essayist Ik heb werkelijk geen idee.

redacteur Morgen moet dat katern naar de drukker! Ik heb letterlijk alles al in lay-out staan, behalve jouw artikel.

essayist Ik weet het.

redacteur Kom op, je had het beloofd! Het staat aangekondigd op de cover met een foto van jou erbij. Dat kan niet meer worden aangepast.

essayist Ik weet het.

redacteur Waar gaat het over?

essayist Wat?

redacteur Dat artikel!

essayist Dat weet ik nog niet.

redacteur Aah. Zie je dit? Dit is paniek.

Dat hele katern is mijn verantwoordelijkheid. Als ik deze kans verpruts word ik zonder pardon weer teruggezet naar jeugdtheater.

Ik ben al blij als ik mijn huis uit ben en ik mijn eigen kinderen even niet hoef te zien. Kan ik je helpen met schrijven?

essayist Haha. Nee.

redacteur Waarom lach je?

essayist Omdat jij me aanbiedt om te helpen met schrijven.

redacteur Op de een of andere manier lach jij altijd alleen maar om dingen die helemaal niet grappig zijn.

essayist Sorry. Ik weet natuurlijk dat jij ook schrijft, ik had jouw schrijven alleen nog nooit in verband gebracht met het mijne. Hoe is het met je roman?

redacteur Dat is een werk zonder deadline.

essayist Is het een hobby?

redacteur Nee, het is een zware last. Ik weet het is een cliché dat een tweede roman een rotklus is, maar zo hevig had ik het niet verwacht.

Soms ben ik bang dat ik het nooit tot een einde zal kunnen schrijven.

Maar dat is op zich goed. Inspiratie manifesteert zich bij mij altijd in de vorm van angst. Dus ik denk binnenkort zeker weer een slag te kunnen maken.

essayist En? 'Waar gaat het over?'

redacteur Tja, het wordt waarschijnlijk wel weer een schelmenroman. Het hoofdpersonage reist per motorfiets door Oost-Europa en wordt tijdens die trip door schade en schande wijs. Hij komt meer en meer in conflict met de volwassen versie van zichzelf.

essayist Je vertelt me nu je plotlijn. Waar gaat het over?

redacteur Over liefde en vriendschap?

essayist Ja, dat weet ik toch niet?

En de stijl?

redacteur Ik ben nog een beetje op zoek naar de toon.

essayist Na drie jaar schrijven?

redacteur Kan dat niet?

essayist Alles kan.

redacteur Zodra ik de toon gevonden hebt, volgt de rest vanzelf. Dat is toch een bekend proces. Jezus. Maak jij je liever druk om dat artikel. Als het er niet is, dan hang ik. En zorg voor jezelf. Je bent te mooi om er zo bij te lopen.

essayist Ik kan niet meer opstaan uit deze stoel.

redacteur Gaat het zo slecht?

essayist Ze heeft me onverdoofd geslacht.

Er is geen spaan meer van me heel. Zij zou een perfect kunstwerk zijn, maar ik ben bang dat ze bij het leven hoort.

redacteur Hoe heeft ze dat voor elkaar gekregen.

essayist Ik heb in haar dagboek gelezen wat ze echt van me vindt.

redacteur Wie schrijft er nu nog in een dagboek?

essayist In de notities van haar iPad typt ze zo af en toe wat op.

redacteur En hoezo lees jij dat?

essayist Dat moest.

redacteur Vroeg ze dat?

essayist Nee, maar ze heeft me er impliciet zelf toe verleid.

redacteur Hè?

essayist Luister, iedereen die ooit een dagboek bijgehouden heeft weet dat je er voor zorgt dat het onvindbaar is als het niet gelezen mag worden. Maar als je wél wilt dat iemand het leest, dan ligt het ineens op een verdacht vindbare plek. Het was ochtend. Zij stond te douchen want ik hoorde het water van de sproeikop op de tegels vallen. Ik was zo goed als wakker en wilde ook opstaan, dus ik ga op de rand van mijn bed zitten. Haar werktas staat altijd aan haar kant, resoluut dicht, maar deze ochtend staat hij ineens aan mijn kant van het bed, achteloos open. Bovenop ligt haar iPad-mini. Helemaal kalm en ontgrendeld en wel.

redacteur Wat stond erin?

essayist Dat ze me niet echt aardig vindt, maar dat mijn passie voor haar wel goed uitkomt. Dat ik iemand ben die te graag wil, waardoor ik irritatie oproep. Dat ik haar orgasmes verpest. Dat mijn geur haar niet aanstaat en weerstand oproept. Dat ik altijd vind wat zij ook vindt. En dat ze daar zo moe van is net als van dat ik de hele tijd wil praten en discussiëren terwijl de consensus bij voorbaat al duidelijk is. Dat ik een raar lijf heb, hard en knokig en een obsessieve geest, rechtlijnig en dwangmatig.

redacteur Ze heeft dat vast heel lang geleden eens ingetikt. In een opwelling.

essayist Eergisteren. Terwijl ze naast me zat op de bank.

redacteur Dat weet je nooit zeker.

essayist Dat stond er expliciet bij. Ik zat verdoofd voor me uit te staren, met dat ding nog altijd op schoot. Ik hoorde de tik die de waterleiding geeft als je de douche uitdraait pas toen die al minuten geleden geklonken had, want toen ik me omdraaide stond ze al eeuwig wit weggetrokken op de drempel en keek voor altijd minachtend op me neer. Onverbiddelijk als een sculptuur van Naum Gabo.

zoon Mooi.

essayist Een naakt, ingepakt in twee handdoeken, één om haar middel en één op haar hoofd. Één hand in de zij, één hand op de deurpost, de druppels die van haar slecht afgedroogde lichaam op de grond vielen kwamen haar mooi van pas bij wijze van tranen. Niet alleen een oog, maar een heel lichaam dat huilt.

Ik wilde haar vertellen hoe kwaad ik op haar was om wat ik had gelezen, maar ze was zelf te woest. Ze stapte van haar voetstuk, rukte dat apparaat uit mijn schoot en smet het tegen de grond. Ze wilde mij, die zo lomp een ramkraak had gepleegd op haar integriteit en vertrouwen, nooit meer zien. Een flink deel van de spullen in de kamer stak hun armen omhoog en begon te krijsen 'neem me mee, neem me mee, laat me niet met haar alleen'. Ze maakte een snelle ereronde en vertrok voorgoed. Haar broer is later de rest komen halen.

zoon Naum Gabo behoort absoluut tot mijn favoriete beeldhouwers die ooit hebben geleefd.

redacteur Ken jij een beeldhouwer die nooit heeft geleefd dan?

zoon Nee maar ik heb zijn werk gezien in Londen, toen ik daar vorige zomer was. Het is geniaal om niet de massa, het vaste lichaam het hoofdelement van de sculptuur te laten zijn, maar om de ruimte daar tussenin en omheen een minstens zo grote rol te geven. Om de

negatieve ruimte als gelijke aan de positieve te stellen. Om leven en beweging en een tijdsverloop te suggereren door stilstand te omcirkelen. Die stellingname heeft mij voorgoed anders laten denken over het begrip ruimte in elke zin des woords.

stilte

essayist Ik ben zo moe.

redacteur Ga dan effe slapen.

essayist Dat helpt niet. Ik ben al tien jaar moe.

Mijn bewustzijn is te vol en drukt me naar beneden. Als we eens een deel van ons bewustzijn zouden kunnen amputeren.

Je hebt gelijk in wat je net zei, ik lach alleen als iets niet grappig is.

Maar ik voel me, wanneer ik niet treurig ben, zo droog. Net poeder.

Verdriet is de wortel die mij veilig met de grond verklonken houdt. Als ik daarmee breek, stijg ik op en verdwijnt ik voorgoed.

3. De nacht heeft zijn eigen wetten

De Zoon met een zak chips en een blij gezicht. De Essayist aan het werk met een parelketting om haar nek.

zoon Mama.

stilte

Mama.

Moeder. Moe.

essayist O alsjeblieft, nu even niet, ik moet werken.

zoon Ik heb een email gekregen.

essayist Goed zo jongen.

zoon Ik ben aangenomen op de kunstacademie.

essayist richt zich even op Ach jongen je gaat studeren!

zoon lachend Ja, het lijkt er wel op.

essayist meewarig Je bent geen kind meer.

zoon Nee! Nee!

essayist somber De tijd gaat voorbij.

zoon tam Ja. Zal ik een fles wijn halen om

het te vieren?

essayist Ja. Nee. Ik ben bang dat ik nu even door moet werken. Het werk wacht niet.

zoon Waarom zeg je toch altijd 'het werk',

zeg toch 'mijn werk', je doet jezelf te kort.

De Essayist glimlacht dankbaar naar haar zoon.

De Zoon glimlacht terug. Ze glimlachen naar elkaar. De Zoon eet verder.
De Essayist werkt. na een stilte
zoon Mooie ketting. Is die nieuw?
essayist verstart Die heb ik haar gegeven toen we twee jaar samen
waren.
zoon O. Sorry. Sorry. Heeft ze hem achtergelaten?
essayist Helemaal niet. Ze weet wat dingen waard zijn. Het was het
eerste dat ze mee griste.
zoon En nu had ze spijt en kwam ze hem terugbrengen.
essayist Een soort van. Ik ben eigenlijk meer bij haar langs gegaan.
Eventjes.
zoon Echt? Ben je opgestaan uit je stoel? Wanneer?
essayist Vannacht. Ik kwam haar toevallig tegen.
zoon Waar?
essayist Bij de Groene Lantaarn.
zoon Maar dat is hier vijfenzeventig kilometer vandaan.
essayist Ik heb een lijst gemaakt met alle mogelijke plekken waar ze
zou kunnen zijn, daar heb ik een top vijf van gemaakt en die ben ik met
een taxi af gaan stropen.
zoon Vannacht?
essayist De nacht duurt eindelijk en heeft zijn eigen wetten. Taxiritjes
die anders drie kwartier duren, doe je dan in vijf minuten.
Die taximeter stond op een bepaald moment op 374 euro en toen wilde
die chauffeur dat ik eerst ging pinnen voordat 'ie verder wilde rijden.
zoon Maar dat is ridicuul.
essayist Ja, het vertrouwen dat mensen in elkaar hebben is
bedroevend.

zoon En toen heb je haar gevonden.

essayist Ze zat een hapje te eten met een vriendin van vroeger.

zoon Wat heb je tegen haar gezegd?

essayist Niks. Ik heb haar verder niet gesproken.

zoon Is ze nu nog boos?

essayist Nah. Ze heeft me denk ik niet gezien.

zoon Misschien ging het met haar ook wel niet zo goed.

essayist Man, ze zat te stralen als een pas ontdekte zon.

zoon Dat was vast schijn.

essayist Misschien. Misschien. Ach, je kent 'r. Ze kan alles met haar glimlach. Ze kan er zelfs mee glimlachen.

Ze zat gewoon aan een tafeltje bij het raam kalm te dineren. Ik heb die taxi voor dat raam laten staan en ik heb haar zitten bekijken.

Het oog is een ingekapseld orgaan, ontvankelijk voor verlokkingen, maar doet er geen gooi naar, vraagt niet om directe bevrediging. Dus het lukte me om niet naar binnen te gaan en haar aan haar haren naar de grond te trekken. 'Hoe kon je? Hoe kon je?'

De kracht van de geest is onvoorstelbaar, want het lukte me om te blijven zitten op de ranzige achterbank van een stationair lopende taxi. Naar haar kijken voelde als bij haar zijn. Dus zag ik hoe ze zat te tafelen. Hoe ze met haar hand haar kin ondersteunt als ze luistert. Hoe ze met een sierlijk polsgebaar haar mes en vork weer opneemt om de maaltijd voort te zetten. Hoe ze een half woord met de ober wisselt als die een volgende gang komt brengen, of een glas bij komt schenken.

Ik bleef naar haar kijken, terwijl de tafel vijf keer werd afgeruimd en weer gedekt. En hoe langer ik bleef kijken, hoe banger ik werd dat ze op zou staan om naar het toilet te gaan, of erger nog dat ze ineens om

de rekening en hun jassen zou vragen en stante pede zou vertrekken. Dat ik zelfs in dit moment, waarin ze in feite niet eens echt bij me was, opnieuw door haar zou worden verlaten.

Dus bleef ik kijken, en zonder dat ik het doorhad begonnen mijn lippen te prevelen en stak ik een monoloog tegen haar af waarin ik alle argumenten aanvoerde waarom het het beste voor haar zou zijn om bij mij te blijven en ik stond helemaal op scherp, het lukte me om alles wat ik dacht direct te zeggen.

Wat ik zei was waar en mocht ze me gehoord hebben, ze zou direct zijn ingestapt in die aftandse taxi om met me weg te rijden en dan had ik tot het einde der tijden aan haar zijde kunnen verkeren. Maar het was een broos bouwwerk dat ik bouwde. Dat bleek toen de taxichauffeur me uit mijn concentratie haalde door te kuchen. De hufte. In één kuch liet hij mijn hele versgeschapen koninkrijk van mij en haar ineens storten en zat ik weer gewoon op zijn smerige achterbank. En hij, de chauffeur, had zijn handen aan het stuur en zijn hoofd helemaal naar me omgedraaid als een uil en keek me angstig aan, alsof er iets onomkeerbaars aan de hand was.

Het enige wat ons te doen stond was elkaar nog één gedeeld moment verloren aankijken. Toen zag ik de rode lichtgevende cijfers op de taximeter. Die liep niet langer op, maar telde geruisloos snel terug van tien naar nul, en bij nul ontplofte de taxi en de blast van de explosie die vanuit daar vertrok verbrijzelde de ruit van het restaurant. Ik zat op de achterbank en brak in tweeën.

tegen zoon Stop toch eens met eten, man. Moet je jezelf nou eens zien. Je mond heeft honger, niet je maag.

zoon Ja, sorry ik heb vanmorgen alleen nog maar een cracker gegeten.
Sorry.

essayist Ik ben uit mijn verbrijzelde lichaam gestapt. Tussen mijn versplinterde botten, gescheurde slagaders en uiteengereten stukken vlees door ben ik herrezen. Ik heb mijn hakken en mijn handtas bij elkaar geraapt, een handvol bankbiljetten in die zwartgeblakerde taxi gesmeten, recht op de schoot van het schoongebrande skelet van die kaffer en ben door het raam het restaurant in geklommen. Ze zat nog in haar stoel, maar de drukgolf van de explosie had haar trommelvliezen gescheurd, haar long moet geklapt geweest zijn, de hoofdhuid met haar haren erbij waren van haar hoofd los gereten, alsof er een waanzinnige indiaan op haar scalp los gegaan was. Ik ben naar haar toe gelopen en ik ben bij haar op schoot gaan zitten en ik heb haar gekust en daarna voorzichtig de parelketting teruggenomen van haar hals. De ketting die ik haar ooit gaf en die ze de avond dat ze me weer verliet zo vanzelfsprekend en achteloos had meegenomen en die ze zelfs deze avond zo doodleuk om haar nek had gehangen. Ik heb parel voor parel in mijn mond genomen om het bloed eraf te zuigen, langzaam en plechtig. Daarna heb ik hem terug om mijn eigen nek gehangen. ‘Zo,’ dacht ik, ‘dat hebben we ook weer gehad. Tegen zeven uur vanochtend zal ik me vast weer beter voelen.’

zoon En?

essayist Nee.

Ik heb een beklemmend gevoel in mijn borst, tranen, een schreeuw die zo te voelen eindeloos zou duren als ik hem liet gaan.

Toen ik met jouw vader was had ik dat continu.

Toen ik met jouw vader was deden alle anderen me ook onwerkelijk voor. Ik had duizend mijl moeten zwemmen om de grens van de relatie te bereiken, waar voorbij zich andere mensen hadden kunnen bevinden. Maar het was te ver. Ik was te moe. Net zo moe als nu. En toen kwam jij...

Ga jij op kamers?

zoon Daar heb ik nog niet over nagedacht.

essayist Maar de kans is aanwezig.

zoon Ja. Natuurlijk.

essayist Ik zou zelf een jaar weg moeten gaan.

Ik moet sowieso meer zien. Meer projecten. Kleuren en ruimtelijke verhoudingen. Licht. Mijn gezichtsvermogen is niet verfijnd genoeg.

Ongevoelig. Dat is mijn probleem met schilderkunst.

Ik moet werken. Ik ben lui.

zoon Zal ik even bij je komen zitten?

essayist Nee. Ik wil gewoon ongestoord de brieven van Schönberg herlezen. Oké? Verder niets.

zoon Je hebt gelijk. Ik moet ook verder schrijven aan mijn artikel. Ik ben geïnspireerd geraakt. Zal ik je anders even mijn inleiding laten lezen?

essayist Nu niet. Ik heb geen tijd. Ik moet aan het werk.

zoon Ja. Ik ook. Ik ook.

De Redacteur op.

redacteur voorzichtig Ik zie dat ik stoor?

essayist Niet in het minst. Heb je je mailbox al bekeken?

De Redacteur pakt zijn iPhone en checkt zijn mail.

redacteur Wow! Je hebt het afgekregen!

essayist Schrijf daar maar een recensie over.

redacteur Ik wist wel dat ik op je kon rekenen.

essayist Dat wist je helemaal niet, maar dat kon je dus wel.

Is er verder nog iets?

redacteur Nee. Of nou ja, ik heb mijn roman weer van stal gehaald. Ik ben begonnen met herschrijven!

essayist Dat is mooi.

redacteur Ja, ik zie weer allemaal nieuwe ingangen.

stilte

redacteur Ik ga nu. Ik ga een paar mensen op de redactie heel erg blij maken.

essayist Tja, daar doe je het tenslotte allemaal voor.

redacteur Waar gaat het eigenlijk over?

essayist Maakt dat je überhaupt nog iets uit?

redacteur In feite niet.

Redacteur af

4. Drenkeling

De Essayist slaapt. De Zoon nadert voorzichtig zijn moeder. Legt eerst één hand op haar hoofd, dan ook de andere. Twee handen op haar hoofd als een helm. De Zoon sluit zijn ogen alsof hij daarvan oplaadt. Gaat dan lekker bij zijn moeder zitten.

zoon Ik moet u eerlijk zeggen dat ik een weinig nerveus ben, mama. Aan de ene kant voel ik de euforie van de studieplek die mij is toegewezen. Anderzijds voel ik mij een drenkeling omdat ik mij er terdege van bewust ben dat dit pas het begin markeert van een barre tocht, een lang en glibberig pad. Ik koester geen illusies. Ik ben nog nergens.

Ik beteken nog niets want ik heb nog niets bereikt. Mijn lichaam is de huls van een totale nobody. Maar er groeit een kiem in mij die ik koester als een schat. Die ik voed met het licht van de toekomst, warm aan het vertrouwen dat mij gegeven is door het onderwijs-
instituut en laaf aan uw kennis.

Soms vraag ik mij af: had ik deze studierichting ook gekozen als u niet mijn moeder was? En ondanks dat dat een onbeantwoorbare vraag is, is het antwoord: ja, moeder. Een volmondig 'ja' zelfs. Ik moet gewoon naar de academie. Het is de enige plek waar iemand als ik thuishoort om tot volle wasdom te komen.

Ik durf het nog niet hardop te zeggen,
maar soms durf ik het al wel te fluisteren:
'Er huist een schrijver in mij.

Er huist een schrijver in mij.'

Dat weet ik zeker en ondertussen knaagt daar toch nog steeds de twijfel. Vreet het aan me. Ben ik goed wel goed genoeg? Ben ik echt de moeite waard?

Maar als ik zie hoe handig ik in Palestina informatie wist los te peuteren van betrokkenen over hoe het nou eigenlijk was om te leven onder een man als Yasser Arafat, dan denk ik wel: potverdomme, dat kan niet iedereen. Dat is een talent. Een gave zelfs. En ik denk, nee ik weet zelfs zeker dat ik in staat ben om de verworven content om te werken tot een artikel dat onomstotelijk de directe weerslag van het tijdperk 'Arafat' op de Palestijnse bevolking bloot zal leggen. Soms loop ik bijna juichend door de kamer.

Ik voel een kracht in mij, een ongekende kracht die mij overneemt. En al heb ik geen idee waar die kracht mij brengt, het zal verder zijn dan ik ooit had durven dromen. Het duurt nu niet lang meer of ik ben tot grote dingen in staat. Het maakt me nu al trots te weten iets te maken waar u trots op zult zijn. Als ik daar aan denk, begin ik gewoonweg te gloeien. Hier voel maar eens. Ik gloei, omdat het me zal lukken. Ik gloei gewoon. Ik gloei.

De Zoon vlijt zich aan zijn moeders borst en sluit zijn ogen. Zo zitten ze even. Dan opent de onbeweeglijke Essayist haar ogen en spert ze wijd open.

5. Het succes moet onder ogen gekomen worden

Dag. De Essayist met zonnebril op tegen het licht. De Zoon zit een beetje op afstand aan zijn artikel te werken. Naast hem een kookwekker in de vorm van een tomaat. De Redacteur op.

redacteur Hey prijzenpoes! Ben je er klaar voor?

essayist Waarvoor?

redacteur Voor het symposium van vanmiddag!

essayist Is het middag?

redacteur Mijn katern is met afstand het meest succesvolle wat we in jaren gepubliceerd hebben. Als ik een rondje loop word ik op mijn schouders gebeukt door redacteurs van buza en van economie. Echt, ik ben helemaal beurs. Geen van mijn beide armen kan ik nog bewegen. Je bent een meesterbrein.

essayist Nee. Dat ben ik niet. Ik denk niet echt na. Ik schrijf en praat, om te ontdekken wat ik denk. Maar dat betekent niet dat ik dat echt denk. Het betekent alleen dat het mijn gedachte – tijdens – het schrijven of praten is. Als ik op een andere dag zou hebben geschreven of een ander gesprek zou hebben gevoerd zou ik iets anders hebben gedacht en geschreven.

redacteur Dat is valse bescheidenheid. Je essay zit qua structuur en opbouw zo geramd in elkaar, dat er een hand uit de tekst omhoog komt die je bij je keel grijpt en sist: 'Heb ik gelijk of niet?'. Alles leidt naar de conclusie die je dan ook tot in de puntjes hebt uitgewerkt. Er zit zoveel noodzaak in je betoog,

dat het niets anders kan zijn dan wat er staat.

essayist Geef me twee uur en ik beweer je in een beter artikel het tegendeel van wat er in dit artikel staat. Inclusief bronverwijzingen.

redacteur Ja, leuk. Maar nu moeten we gaan. Iedereen wil weten wat je denkt. Of wat je niet denkt voor mijn part.

essayist Niemand wil weten wat ik voel.

redacteur Schiet nou maar op.

essayist Waar is mijn andere zonnebril? Ik heb mijn andere zonnebril nodig, deze is niet goed, met deze voel ik me bekeken en ik heb het vandaag nodig om me te bedekken.

De Zoon zoekt de zonnebril van de Essayist en komt quasi per ongeluk vlakbij de Redacteur te staan.

redacteur Hai.

zoon Hai. Sorry dat ik nog niets had gezegd.

redacteur Dat geeft niet.

zoon Ik was even geconcentreerd aan het werk. Aan mijn artikel.

De Zoon maakt een beweging alsof hij een tulband om zijn hoofd wikkelt.

redacteur Wat wil dat zeggen?

zoon O, ik refereer voor het gemak even aan het hoofddekseel van Yasser Arafat.

redacteur De turkentot.

zoon Zo zou je het kunnen noemen.

Ik zeg zelf liever Keffiyeh. Zo heet het officieel. Ik heb hem ook gedragen tijdens mijn veldonderzoek en ik moet je zeggen dat het, buiten dat dat ding op mijn hoofd natuurlijk deuren opende die anders potdicht waren gebleven, erg comfortabel is om hem te dragen. Als het droog is. Bij regen wordt hij nat. Dat wel. Ik hoop tussen twee haakjes niet dat jij nu het gevoel krijgt dat ik Yasser Arafat probeer te

marginaliseren tot de hem zo karakteriserende muts. Dat is namelijk niet het geval.

De Redacteur pakt de wekker in de vorm van de tomaat en bekijkt hem.

zoon Ik werk met pomodoro's. Ik werk steeds een korte tijd zeer intensief, en daarna is het tijd voor een korte pauze.

redacteur Ik heb ervan gehoord.

zoon O trouwens. Ik ben aangenomen op de academie.

redacteur Echt? Op basis waarvan?

zoon Ik heb auditie gedaan. Workshops gevolgd. En een portfolio ingestuurd.

redacteur Ik wist niet dat je schreef.

zoon Ja. Zeker wel. Het wonderlijke is wel

dat ik tot nu toe eigenlijk vooral secundaire literatuur schrijf. Zoals dit stuk over de Palestijnen in relatie tot hun voormalig politiek leider, Yasser Arrafat, weet je nog?

redacteur Ja, daar staat me nog wel wat van bij, ja.

zoon Nu dacht ik misschien heb je wat leestips voor me, qua fictie, want ik ben bang dat ik nog flink wat inhaalwerk te verrichten heb.

redacteur Oké. Maar waarom vraag je dat aan mij?

zoon Je eerste boek staat op ooghoogte in mijn moeders kast.

redacteur Tja, daar staat alle snoeperij.

Dan kun je er het makkelijkste bij.

zoon De meeste schrijvers van de boeken op die plank zijn dood. Maar jij leeft.

redacteur Min of meer. Min of meer.

zoon Mijn moeder heeft ooit gezegd dat schrijver het meest gevaarlijke beroep ter wereld is. De kans dat je waanzinnig wordt

en uit het leven stapt is bijna onaanvaardbaar groot.

Zou je mijn artikel eens willen lezen?

redacteur Welk artikel?

zoon Over de nasleep van Arafats regime op het wel en wee van de Palestijnen.

redacteur Ach verrek ja. En wat is de inzet?

zoon Dat heb ik nog niet helemaal rond. Ik ben daar wel geweest. Veel mensen gesproken. Geïnterviewd zogezegd. Zoals mensen die direct betrokken waren bij de beruchte vliegtuigkapingen.

redacteur Oké.

zoon Als je wilt mag je het wel publiceren, t.z.t. Als je denkt dat het iets voor je is natuurlijk.

redacteur Ja. Ja. Lijkt me sowieso goed om te lezen. Als je het af hebt.

zoon Echt waar?

redacteur Ja. Natuurlijk. Waarom niet?

zoon opgelucht lachend Ja, dat zou ik eigenlijk ook niet weten. Haha.

redacteur Haha.

zoon Nou. Oké dan.

redacteur Ja, stuur maar op, als je het hebt voltooid dan.

zoon Ja. Ik ga er meteen weer mee aan de slag.

redacteur Oké dan.

zoon Dankjewel.

redacteur Je hoeft mij niet te bedanken.

Het is je eigen artikel toch?

zoon excuserend Ja, dat is ook zo. Sorry.

De kookwekker gaat af.

redacteur Mag je eigenlijk niet nu pas pauze nemen?

zoon Ja, eigenlijk wel... Maar dit was eigenlijk ook een soort van werk.
Het is maar hoe je het bekijkt.

redacteur Dat is ook zo.

De Zoon vindt zonnebril en geeft die aan de Essayist,
essayist Vanaf vandaag schrijf ik zonnebril met tussen -n. We weten dat
er meer zonnen in het universum zijn dan dat er mensen op aarde
rondlopen. Het is pathetisch om dan net te doen of we maar door één
zon beschenen worden. Zonnenbril, pannenkoek, allemaal een pot nat.
Ik haat de dag. Het voelt alsof de hitte van duizend zonnen mij bestookt
en hun licht mij verblindt.

redacteur Dan gaan we snel een donkere taxi in. Kom.

deel 2 (het feest)

6. Al het innerlijke blijft ongezien

De Essayist is bij de borrel na het feestje weggeslopen en heeft zich afgezonderd.

De Redacteur op. Benadert haar.

redacteur Gaat het met je? Er is daar een feestje voor jou in volle gang.
essayist Voor mij? Voor jou en je katern en de verhoogde oplage die je vanaf nu kunt gaan voeren.

redacteur Er staan daarbinnen tweehonderdvijftig mensen te praten, en ondertussen over de schouder van hun gesprekspartner te turen in de hoop een glimp van jou op te vangen. Iedereen is totaal gelaten elkaars tijdsvulling, iets om zichzelf een houding te geven, maar gespannen als een veer, klaar om jou in het voorbijgaan even aan te schieten.

essayist Laat ze vooral hun gang gaan.

Schiet mij neer.

redacteur Heb je wel door dat alles om jou draait, zonder dat je daar iets voor doet? Puur en alleen om wat je hebt gedacht en hoe je dat vervolgens op hebt geschreven. Ik zou daar allebei mijn armen voor geven. En mijn benen. Ik zou als een romp door het leven gaan, als ik met half het ontzag door een ruimte gereden zou worden, wat jij oogst. Of beter: nalaat te oogsten.

En terwijl jij je hier achteraf zit te verbijten, probeer ik ondertussen als een malloot om het iedereen naar de zin te maken. De zaal warm te houden totdat jij eindelijk je neus laat zien.

Ik stond net te praten met een oud mede-student van me, en ik stond me daar toch een partij energie in dat gesprek te pompen. Hoewel die gast leraar Nederlands is geworden, stond ik daar moeite te doen om die ‘stap’ te bezingen alsof ik Maria Callas was, nee alsof hij Maria Callas was. Alles heb ik uit de kast getrokken om ervoor te zorgen dat hij zich comfortabel voelde, hij was eerst nog best wel gereserveerd, beetje op zijn hoede, erop beducht dat ik, zijn voormalig jaargenoot die wel ooit iets gepubliceerd had, op hem neer zou kijken, maar hoe dieper ik met het puntje van mijn tong in zijn reet zat, hoe meer je hem zag ontspannen en zag denken: nee, het zit toch wel snor, volgens mij is zijn interesse niet geveinsd maar oprecht. Wat in mijn geval olie op het vuur is, omdat ik, als ik nu eenmaal ruik dat ik op de juiste sociale weg zit, er graag nog een schepje bovenop mag doen. Ik ben losgegaan. In al mijn bewegingen wilde ik uitstralen ‘wat ben jij leuk, wat hebben wij elkaar véél te lang niet gezien en aan alles wat jij zegt laaf ik me als een uitgedroogd babyolifantje bij een langverwacht steppemeertje’. Ik heb hardop staan lachen bij anekdotes uit zijn lesgevende bestaan. Ik heb staan schateren om slappe verhalen over middelmatige kinderen in een kansloze middelbare schoolklas en me daarna even omgedraaid om galant mijn excuses aan te bieden aan het groepje chit-chattende dames naast me omdat ik ze wellicht gestoord had met mijn harde lach die ik onmogelijk in kon houden omdat het zo geestig was, die slappe anekdotes over grijze klassen vol stompzinnig puberaal slachtafval. Op

een gegeven moment werd ik helemaal licht in mijn hoofd. En ik zag die oud-klasgenoot zo met een half oog naar mijn glas kijken van: hallo, heeft er iemand iets in je drankje gedaan, of wat? Daarna heeft 'ie me een vacature aangeboden. Hij zei: 'Nou tja, als het je echt wat lijkt om het onderwijs in te gaan, dan kan ik best je kruiwagen zijn. Wij zoeken in onze vakgroep nog iemand om een zwangerschapsverlof op te vangen.' Volgens mij heb ik nog ja gezegd ook. Ik stond zo in de hoera-stand, dat het woord 'nee' volgens mij heel ver richting de bodem van mijn hersenstam was afgedaald. Volgens mij sta jij hier gewoon met een leraar Nederlands te praten, joh. Ik moet maandag het eerste uur in Purmerend zijn. Voor de zoemer gaat. Mijn god ik wil dood. Kom alsjeblieft mee.

essayist Nee. Ik vind het niet fijn om aangeklampt te worden.

Ik moet stoppen met het schrijven van essays. Het mondt onvermijdelijk uit in ik die de lezers overtuig van onwaarheden, door een beroep te doen op hun 'gezond verstand' en 'logica'. Ik ben de boodschapper van zekerheden die ik niet met me meedraag. Ik ben geïnteresseerd in betekenis, niet in de waarheid. En feestjes deprimeren me. Ik voel me er standaard gekleineerd, al snap ik zelf niet waarom. Ik wil naar huis.

redacteur Thuis ben je dezelfde mens als hier. De nachtmerrie is niet dat er twee werelden zijn. De wereld buiten en hoe je je daarin voordoet aan de ene kant en de onbegrepen versie van jezelf die je diep van binnen bent aan de andere kant. De nachtmerrie is juist dat er maar één wereld is. Deze.

Kijk naar mij. Ik ben inderdaad een praatgrage pleaser. Vroeger dacht ik dat ik alleen maar zo deed, in de hoop een kans te krijgen om me bij een uitgeverij naar binnen te lullen. Maar nu kan ik er niet meer mee

ophouden. Er is niemand anders meer achter dit gedrag. En als die er ooit was, dan is die er jaren geleden uitgerot. Zoals je weleens een walnoot kraakt waarbij blijkt dat de noot allang verteerd is. Alles wat rest is een vliesje in een lege kamer.

Ik heb geen idee waarom ik nog iets nastreef. Elke idioot kan zien dat ik te weinig gave heb om ooit echt iets te bereiken.

essayist Je eerste boek was een interessant project.

redacteur Ja? Ja. Dat weet ik ook wel. Maar hoezo eigenlijk?

De algemene kritiek was dat het langdradig was. En saai.

essayist Mensen zeggen snel 'het verveelt me' alsof dat een beslissend waardeoordeel is en een kunstwerk niet het recht heeft ons te vervelen.

Verveling is een functie van aandacht. Toch?

redacteur let even niet op Hè? Ja. Jazeker.

Hoewel ik mezelf bij het schrijven van dat boek juist tot uitdaging had gesteld om een goede spanningsboog te construeren. Ik bedoel, niet dat het uitleggerig was, maar het mocht ook niet hapsnap zijn. Gewoon een goed verhaal dat tot het einde aan toe blijft boeien. Maar dat is dus blijkbaar niet helemaal uit de verf gekomen.

essayist Nou, misschien wel niet. Maar dat vond ik juist het sterke aan je boek. Los van jouw 'bedoeling'. Misschien was dit onbewust wel het boek dat jij moest schrijven.

redacteur Ik weet het niet. Ik ben zo bang dat ik door mijn hoeven zak.

Begrijp je. Ik zoek eerder een kompas, iets dat me helpt de wereld om me heen te verklaren. Dan kan ik blijven schrijven.

essayist Verklaring en begrip zijn twee totaal verschillende dingen.

Niemand begrijpt waar het om draait. Hoe het zit.

Kijk naar mij. Ik schreef vanuit de marge, maakte gebruik van de put maar keek nooit echt in de diepte. Ik haalde de woorden omhoog, boeken, essays. Nu ben ik hier, beneden: in het hart ervan. En tot mijn afgrijzen stel ik vast dat het doodstil is in dat hart.

Ik kan niet schrijven omdat ik mezelf niet toesta, wil toestaan, een stem te geven aan de wanhoop die ik voel. Mijn weigering te wanhopen blokkeert mijn energie. Dat wil ik veranderen. Dat moet. Waar ik tot nu toe voor gevluht ben, moet ik juist naar voren halen en aan het woord laten.

redacteur Ik ook. Ik ook.

essayist Man, wees blij dat je werk hebt. Je bent geen slechte recensent. En je laat geen mogelijkheid onbenut om te roepen dat theater in deze tijd de enige kunstvorm is die nog echt bestaansrecht heeft omdat het op het moment zelf gebeurt, met iedereen erbij.

redacteur Ja, ik zeg wel meer. Maar als ik goed nadenk kan ik niet één reden verzinnen waarom ik mijn werk doe. De waarheid is dat ik mijn werk alleen kan doen als ik er niet over nadenk. Als ik me niet afvraag wat de betekenis ervan is, de waarde, het belang. Je hebt helemaal gelijk. Om dit te kunnen doen moet ik keuzes maken. Knopen doorhakken. Ik stop met kritieken schrijven. Ik ga weg bij de redactie. Ik ga creëren in plaats van reageren.

Niet alleen de moed bijeenrapen om een slechte schrijver te zijn, ik moet ook echt ongelukkig durven te zijn. Wanhopig.

Ik moet ruimte in mijn hoofd maken. Thuis orde op zaken stellen. Ik heb geen werkbaar zicht op de wereld omdat het me wordt ontnomen door ruzies over de opvoeding van de kinderen. Mijn woede op de wereld

staat in de ijskast, omdat ik me in moet houden om niet continu razend te zijn op een kind van vier. Ik ben bang, afgestompt door de echtelijke oorlogen. Ik ben waanzinnig van de gebroken nachten. Mijn slaap is zwart en overdag schieten beelden voorbij. Een steeg, een stuur van een fiets, een pul, een motorkap. Gewoon random beelden zonder enige betekenis. Al mijn tijd wordt verteerd door kinderlogistiek van huis naar school naar de knutselclub en de uurtjes daar tussenin verlies ik aan het in stand houden van mijn imago als auteur. Aan het plaatsen van snedige berichtjes op facebook en de zoektocht naar een passende outfit. Ik ben een soort Peter Buwalda, het meest complete personage dat ik ooit ontwikkeld heb ben ik zelf. Jij hebt me laten zien hoe laat het is. Het is vijf voor twaalf. De tijd van schrijven om andere mensen te vermaken is voorbij.

Dankjewel, ik heb illusies verloren, maar ik heb de geest gekregen. Ik ben jaloers op je zoon. Hij moet nog beginnen. Hij heeft alle kansen om het te gaan maken.

essayist Ik ben bang dat dát op een complete farce uitloopt.

redacteur Hoezo?

essayist Hij is geen groot denker, maar misschien kan hij aardig schrijven. Ik weet het niet. Ik zeg steeds tegen hem dat hij niet even creatief hoeft te zijn als ik, maar nu hij echt zijn hele leven wil gaan richten op schrijven, wordt het tijd om hem te vertellen dat hij in dat geval wel degelijk goed zou moeten zijn.

redacteur Waag het niet hem dat te zeggen.

essayist Waarom niet?

redacteur Zoiets zeg je niet tegen een jong iemand die op het punt staat zich om te keren naar de wereld. Iemand die kunst en literatuur gaat studeren.

essayist Zoiets zeg je juist tegen iemand die op het punt staat kunst en literatuur te gaan studeren. Vooral als het op HBO niveau is.

redacteur Niet als het ook je zoon is.

Echt niet. Hij is te kwetsbaar. Maak jezelf maar kapot. En mij erbij. Maar die jongen laat je heel.

essayist Oké. Ik zal me inhouden. Maar daarna breng jij mij hoogstpersoonlijk naar huis, afgesproken?

redacteur Afgesproken.

De Zoon komt dansend op, helemaal in zijn element, hij vindt het een hartstikke leuk feestje. Als hij de Redacteur en de Essayist ziet bindt hij meteen in en probeert zijn lichtheid te verbergen.

essayist Heb je het naar je zin, lieverd?

zoon Mwah.

Een gast op het feest vertelde net een geinig mopje. Willen jullie het horen?

essayist Kom maar op.

zoon Het is vooral zo geestig omdat het echt is gebeurd. In feite is het geen mop maar een historisch feit. Komt 'ie: Fidel Castro richt zich pal na de revolutie tot het toegestroomde volk en spoort iedereen aan om aan het werk te gaan en het socialisme op te bouwen.

De tijd van feesten is voorbij, het is tijd om te werken dus hij roept naar de menigte:

‘Trabajo si, Rumba no!’ En de menigte brult terug: ‘Trabajo si, Rumba no! Tra-ba-jo si, Rum-ba no. Tra-ba-jo si, Rum-ba no.’

De Zoon bouwt de mop uit tot een rumba waar hij vrolijk op danst.

essayist Lieverd?

zoon Ja.

essayist Dit feestje, hè?

zoon Ja.

essayist Dit feestje waar iedereen die ertoe doet aanwezig is, waar de drankjes en de hapjes rondgaan, waar jij je tussen twee haakjes meer dan aardig aan tegoed hebt gedaan. Waar in vogelvlucht over de grote thema’s heen wordt gescheerd, waar alles even wordt aangeraakt en benoemd, zonder dat er iemand in gevaar komt, of aan zijn woord wordt gehouden. Een feestje kortom waar de kunst en de literatuur worden gevierd.

zoon Ja, wat is daar mee?

essayist terwijl ze naar de Redacteur kijkt Ik wil dat je weet dat er nooit zo’n feestje voor jou zal worden georganiseerd.

zoon lacht zenuwachtig Hoe bedoel je?

essayist Nou, eigenlijk zit er niet veel subtekst achter. Precies wat ik zeg. Ik zou het lastig vinden om je te moeten zien worstelen met een teleurstelling die groter is dan jijzelf.

zoon Eeh.

essayist Begrijp je dat?

zoon Een soort van.

essayist Je bent een bijzonder zachtaardig mens. Dat alleen al maakt je totaal ongeschikt voor dit vak. Toch moet je dat niet zomaar opgeven want ik vind het juist geweldig aan je. Oké?

zoon Oké.

stilte

zoon in ademnood Ik ga weer even terug naar het feest.

Zoon af

essayist tegen de Redacteur Breng me naar huis.

7. We will never make art again

de kunstenaar

Niet lachen

als iets niet grappig is

Dingen loslaten

als je er geen talent voor hebt

Vaker bewegen

Vergeten

Verdwijnen

Minder zwaar op de hand zijn

Minder hysterisch

Minder jaloers

Minder fictie lezen

Meer secundaire literatuur

Niet dronken worden

op belangrijke momenten

(presentaties, premières,

lezingen, prijsuitreikingen)

Nooit verwachten

dat je een prijs gaat winnen

Pas een mening vormen

als je echt alle perspectieven kent

Je uit geen enkele situatie bluffen
Eerlijkheid minder belangrijk maken
dan eer

Nooit meer naar een feestje gaan
als je je lelijk voelt
Nooit meer naar een feestje gaan

Schaamteloos foto's maken van jezelf
voor historische monumenten

Je verbeelding de vrije loop laten
Je dromen onthouden
of opschrijven
en er echt een keer iets mee doen

Ongedwongen praten met vreemden
Niemand openlijk bekritisieren
Mensen niet onderverdelen
in dun en dik of dom en slim
dun en dik of dom en slim
dun en slim of dom en dik
Mails meteen beantwoorden
Tegen je verlies kunnen
Een ritme opbouwen

Jezelf vergeven dat je niet alleen kan zijn

Zorgen dat je nooit alleen hoeft te zijn
Alleen kunnen zijn
Alleen zijn
Alleen
Alleen
Alleen

Ons bewustzijn is te complex
Het heeft teveel vormen van genot gekend
Als we eens een deel van ons bewustzijn zouden kunnen
amputeren
Stilstand omcirkelen

De tijd gaat voorbij

De wereld
staat niet meer aan onze kant
De symbiotische band
is verbroken
De wereld presenteert enkel nog
rekeningen

En de nachtmerrie is
dat er maar één wereld is
Deze

De stad is verticaal

Het platteland horizontaal

Seizoenen

doen er niet meer toe

De stad kent geen seizoenen

Ze kent alleen maar een contrast

tussen dag en nacht

dag en nacht

Dat is alles

En de nacht duurt eindeloos

en heeft zijn eigen wetten

Dag en nacht

links en rechts

boven en onder

Je kan niet geloven

wat je niet kunt ervaren

aan den lijve ondervinden

Klimaatverandering

Overbevolking

Economische kloven

Gewoon random beelden

zonder enige betekenis

We zien het niet

Het oog is een ingekapseld orgaan

Ideeën doorbreken
de vlakheid van het bestaan

Het is vijf voor twaalf

Kunst zou ook oorlog moeten zijn

Je kan geen kunst maken
iets kan alleen kunst worden
En iets kan pas kunst worden
wanneer het deel uitmaakt
van het verleden

Een hedendaags kunstwerk
is een contradictie
Een hedendaagse kunstenaar
een bedenksel
Een afgezwaaide middenstander
Een freelancer
met een zwak bedrijfsplan
Een ongeloofwaardig profiel
Een geobsedeerde freak
Die zijn publiek achterna loopt
Vol ongeloof dat het vuur bekoeld is
Het is ook ongelooflijk als je geliefde

van de ene op de andere dag
niet meer naar je luistert
Je niet meer wil horen

Als interesse wederzijds is
mag je dat liefde noemen
Eenzijdige fixatie is waanzin
Waanzin

We are so sorry

We will never make art again
We are so sorry

We promise

We will never make art again
We
Will
Never
Make
Art
Again

And again
and again
and again

Er is weinig hoop

Er is weinig hoop
dat de wereld in politiek opzicht
ook maar iets beter zal worden
Hetzelfde geldt voor het milieu
Sterker nog:
het zal allemaal
alleen maar
achteruit gaan

Van ervaring leert men niets
want de essentie van dingen
verandert voortdurend
Van kunst leert men niets
omdat die het verhaal niet verteld krijgt

Alles wat we maken is innerlijk
Alles wat we maken is innerlijk

Een insect

Een insect stelt licht gelijk met lucht
Een uitweg
Een insect werpt zich te pletter
tegen een glazen wand

aan de kant waar het licht is
en negeert de uitgang
die zich achter hem
in het donker bevindt

Het donker
De toekomst
is alles
Leven
is alles
Weer aan het werk gaan
is alles

Weer aan het werk gaan is alles

Trabajo si rumba no

We will never make art again

And again
And again
And again

deel 3 (terug thuis)

8. De zoon van God

De Zoon op, in een interbellum tussen dronken en kater in.

zoon Hai hai. Daar ben ik weer.

Ik was van plan om een paar nachten van de aardbodem te verdwijnen, maar aan het einde van nacht één kon ik al geen andere plek meer bedenken om heen te gaan dan hier. Ik ben zelfs te dom om zwerver te worden.

essayist Je bent niet dom.

zoon Zeker wel. Ik moet dom zijn, om in jouw nabijheid te kunnen verkeren. Ik probeer jouw wijsheid op te slokken, de mijne te maken.

Maar ik weet dat ik er uitsluitend als idioot toegang tot krijg. Als extreem afhankelijke onnozelaar.

essayist Je bent geen onnozelaar. Het is mijn schuld. Ik heb je gewoon te hoog ingeschat. Ik wachtte met hetzelfde ongeduld op dat je groot genoeg was om te lezen, opera's te zien, dat soort dingen, met

hetzelfde ongeduld als dat ik zelf vroeger graag groter wilde worden en de school achter me wilde laten.

Het gekke is dat intussen mijn eigen leven voorbij ging. Dat ik oud ben geworden, terwijl ik naar jou keek.

zoon Exact. En dat kan ik nooit herstellen.

Dat jij je jeugd gegeven hebt voor de mijne. Inderdaad: door te doen alsof mijn leven dat van jou was. Je kijkt altijd naar mij alsof je naar jezelf kijkt. Alsof mijn leven een herhaling is van je eigen leven. Naast mijn babyfoto's heb je foto's van jezelf als baby geplakt, trots op de gelijkenis. Vandaar ook je walging vanaf het moment dat ik er anders uit ben gaan zien dan jij. Het is waar, ik lijk meer op papa. Uiteindelijk. Op de man waar jij niet van houdt, die je zelfs haat. Dat maakt het mij zo goed als onmogelijk om jouw liefde te winnen. Ik moet jou elke dag bewijzen dat ik je ex-man niet ben. Ik sta aan jouw kant. Ik heb gekozen. Ik heb er alles voor opgegeven, om je dat aan je verstand te brengen.

Ik hou van jou, ik hou niet van papa.

Dat wil je zo graag horen toch? Zal ik het herhalen?

essayist Hou op met die onzin.

zoon Ik hou van jou, ik hou niet van papa. Ik hou van jou, ik hou niet van papa. Ik hou van jou, ik hou niet van papa. Ik hou van jou, ik hou niet van papa. Ik hou van jou, ik hou niet van papa. Ik hou van jou, ik hou niet van papa. Ik heb zelfs mijn uiterlijk veranderd. Door anders te lopen, te zitten en te liggen, heb ik mezelf andere contouren gegeven. Kijk dan! Hoe een belachelijk slechte houding ik heb. Ik heb nog nooit rechtop gestaan. Nog nooit.

Mijn schouders en mijn rug zijn krom en ik duw mijn hoofd naar voren. Alles om maar een associatie bij je op te roepen die helemaal van mij is. Ik lijk nergens meer op... En dat is precies de bedoeling. En jij maar kijken. En maar kritiek spuien.

essayist Als jij nu al geen onderscheid weet te maken tussen kritiek en feedback wens ik je veel succes op je schrijfopleiding.

zoon Als ik mijn ogen sluit zie ik beelden van een lichaam, een belegerd lichaam vol geweld. Een lichaam dat zich kenmerkt door zijn voortdurende strijd tegen de zwaartekracht.

Ik kan mijn lichaam niet meer zien als iets dat van mij is. Het is een schraag, die de boel in evenwicht dient te houden, teneinde dit universum niet in elkaar te laten storten als een kraakpand. Teneinde? Waarom zeg ik in godsnaam teneinde? Ik stel mij in dienst van een heilig evenwicht, waar jij je kalm in rond kan bewegen zonder over je toeren te raken.

essayist Man, je praat als een kind van vijf. Raap jezelf bij elkaar. Je gaat toch weg? Je gaat godverdomme studeren.

zoon Ja? Ga ik studeren?

essayist Maak dat je wegkomt als je niet tevreden bent. Ik wens het je toe. Ik gun het je. Ik ben zelf ook vertrokken toen ik zestien was. Ik heb me zelden gelukkiger gevoeld dan toen ik de deur van mijn ouderlijk huis achter me dichtsloeg.

zoon En als jij het hebt gedaan, moet ik het ook doen, toch?

essayist Doe niet zo. Ik probeer er alleen maar voor je te zijn.

zoon Dankjewel. Dankjewel.

essayist Ga naar buiten. Maak vrienden. Bouw een leven op. Het is makkelijker dan je denkt.

zoon Hoe dan? Hoe dan? Ik sleep al mijn perverse aanpassingen doodleuk achter me aan. Ik ben de deur nog niet uit of ik sta tegen een wildvreemde voorbijganger te slijmen, over het weer of zijn prachtige outfit. Ik wil al zolang ik me kan herinneren stom zijn, want ik weet dat ik het gros van mijn spraakvermogen gebruik voor onzin. Weet jij hoe vernederend dat is? Ik kan me niet overgeven aan seks, werk, vriendschap, noem maar op.

Ik ben zo ontzettend belabberd in bed. Ik kan mezelf niet eens seksueel bevredigen. Dat probeer ik wel. Tuurlijk. Soms word ik wakker en begin ik eraan. Maar omdat ik snel uitgeput raak duurt het niet lang of er ontsnapt me een 'ah' of een 'uh', of zoiets. Waarna het geluid van mijn stem in mijn kamer zonder anderen erbij me zo ernstig deprimeert dat ik op slag slap word. En als ik daarna denk aan de rest van de dag, en wat me daarin allemaal te wachten staat dan is het feest al helemaal voorbij. Dan ga ik maar douchen. Of niet. Ik ben geen vrij handelend mens. Ik ben 'iemand die het probeert'. Ik probeer anderen te behagen, maar ik slaag daar nooit in. Dat heb jij me geleerd.

De Essayist keert in zichzelf.

essayist kleintjes Maar waarom moeten we het daar nu over hebben?

Net nu ik uitgeput ben.

zoon Je bent altijd uitgeput. Of druk.

Je luistert nooit.

essayist Dat is niet waar. We hebben het ook best leuk gehad.

zoon Ja, dat zeg ik toch ook helemaal niet.

essayist Nou dan. Dat zal dan wel. Maar ik kan dit nu niet meer aan.

In naam van onze vroegere vriendschap vraag ik je om me dan nu in ieder geval met rust te laten.

zoon Ik ben je zoon.

essayist Hou op.

zoon Ik weet dat je niet in me gelooft, maar...

essayist In je gelooft? Alsof je een God bent.

zoon De zoon van God, nou goed? Ik weet dat je niet in me gelooft, maar ik wil dat je hier naar luistert. Ik ben ongelukkig en het is mijn eigen schuld, ik hou het zelf in stand. Ik ben zo voorbeeldig dat het pijn doet. Ik probeer het goed te doen. Zie je niet hoe moeilijk dat voor me is? 'Met hem moet je een beetje geduld hebben.'

Ik dacht dat dat angst was, mama, maar het is een verlangen. Ik verlang er zo naar om te mislukken, dat het al mijn pogingen dwarsboomt. Ik ril van genot als ik faal. Na elke domper, ga ik naar de supermarkt en probeer oogcontact te maken met de eerste de beste mens die ik zie. Ik duw een kar door de gangpaden en grijns bereidwillig naar iedereen die ik passeer. Maar ik durf niet. Dus wacht ik tot mijn gevoel overgaat, tot het wegebt. Dan leg ik alle spullen uit mijn karretje terug in de schappen en ga zonder het kassameisje aan te kijken weer naar buiten. Naar huis. Ik loop rond als een handgranaat waar de pin is uitgetrokken. Klaar om te exploderen. Maar ik durf niet.

En nu heb ik inderdaad een studieplek aangeboden gekregen, na een auditie nota bene, ze willen dat ik ergens naartoe kom in plaats van iemand anders, zodat ik er kan komen studeren in plaats van iemand anders die dat ook wel zou willen. Kun jij je dat voorstellen?

essayist Ik heb altijd geweten dat je vroeg of laat iets zou doen dat me trots zou maken.

zoon Nee, jij bent niet trots. Voor geen goud.

essayist Wat ben je hard. Zo ken ik je helemaal niet. Ik vind het jammer om je zo te zien.

zoon Ja, kut voor je, ja.

Nu ga ik inderdaad studeren, mama.

Spannend vooruitzicht. Zou het me lukken? Wat denk jij? Ik ben super benieuwd.

Wish me luck.

De Zoon loopt af. De Essayist blijft achter in haar stoel en kijkt voor zich uit. Vanaf de deur kijkt de Zoon naar zijn moeder. Zijn woede zinkt weg en hij wordt, hoe langer hij naar haar kijkt, verteerd door empathie en medelijden.

De Zoon loopt terug naar zijn moeder.

zoon Sorry. Dat was kinderachtig. Sorry.

We moeten hier over kunnen praten als volwassenen onder elkaar.

essayist Wat mij betreft wel.

zoon Laten we gewoon opener en eerlijker zijn naar elkaar toe.

essayist Oké. In dat geval wil ik je vragen om weg te gaan. Voorgoed. Ik moet leren om alleen te zijn, en wat ik heb ontdekt is dat samen met jou zijn niet hetzelfde is als alleen zijn, ondanks de hevige eenzaamheid die ik met jou erbij wel degelijk voel: met jou erbij word ik een ander dan ik in mijn eentje ben.

Ik sluit.

Soms heb ik het idee dat je mij blokkeert.

Al mijn relaties mislukken. Al mijn carrières ook.

zoon We moeten niet praten. Altijd dat eeuwige gepraat van ons. Laat ons stoppen met praten. Wie weet wat er gebeurt als we doorpraten?

essayist We kunnen niet meer stoppen. Dat is het probleem.

zoon Je praat altijd tegen me alsof ik een kind ben.

essayist Je bent ook een kind.

zoon Daar kun je me toch de wereld niet mee insturen? Wat moet ik nu doen?

essayist Ga weg alsjeblieft. Ga alsjeblieft weg.

De Redacteur op met koffer

redacteur Mag ik hier effe blijven?

zoon Heb je dat ooit gevraagd?

redacteur Ja, maar voor een tijdje bedoel ik.

zoon Ik begrijp eigenlijk niet zo goed waarom je denkt dat je hier een kans maakt. Mama is meer van de meisjes, als dat je nog niet opgevallen is. Een mannenlijf met kleren aan kan ze nog net verdragen. Een uurtje. Daarna walgt ze van je, recht door je kleren heen.

Wist je dat niet?

redacteur Ja. Nee. Ik vroeg het helemaal niet aan jou, ik vroeg het aan je moeder.

zoon Ja, waar bemoei ik me eigenlijk mee?

redacteur Zo wilde ik het niet zeggen, maar inderdaad.

zoon Ik heb je mijn artikel nog gemaild, heb je er nog naar kunnen kijken? Nee zeker.

redacteur Jawel. Zeker wel. Dat had ik je toch beloofd.

zoon En?

redacteur Ja. Ja, ik vond het goed. In de basis.

zoon Echt waar?

redacteur Ja. Ik heb natuurlijk hier en daar nog wel wat vragen. En kanttekeningen.

zoon Ja, natuurlijk.

redacteur Maar ik vond de insteek die je gekozen had wel heel verrassend. En goed.

zoon Echt?

redacteur Ja, als we er hier en daar nog wat aan sleutelen dan kunnen we er wel wat mee doen.

zoon Hoor je dat, mama? Dat is toch ongelofelijk.

essayist Die zak spijsmoppen waren voor morgen, jongen.

redacteur Nou, zo raar is dat toch ook weer niet.

zoon Jawel, want ik heb het artikel nog helemaal niet gemaild, vuile klootzak. Ik krijg het niet tot een einde geschreven. Ik heb bakken aan bruikbaar materiaal, maar ik krijg het niet georganiseerd, stomme idiote kutflikker.

redacteur Echt? O. Ach. Nou ja. Het maakt nu toch allemaal niet meer uit.

zoon Nee?

redacteur Nee. Ik heb gisteren nadat ik met je moeder heb gesproken meteen de redactie gemaild en mijn ontslag ingediend. Daarna ben ik als de nieuwe versie van mezelf naar huis gegaan. Alleen wist mijn vrouw dat allemaal nog niet. Ik ben naar huis gegaan en ik heb tegen haar gezegd: 'Vanaf vandaag schrijf ik anders. Nietsontziend.'

Daarna heb ik de kinderen naar bed gestuurd en haar de waarheid gezegd. Dat we geen genot meer kennen, maar alleen nog maar 'gezelligheid'. Dat we een vrijpartij beginnen alsof we met ogen dicht uit een raam springen en dat ik dat beu ben. Daarna heb ik de kleren van haar lijf gerukt en het met haar gedaan zoals het met haar gedaan moet worden. Nou, nog voor ik goed en wel begonnen was stond ik weer op straat. Ze heeft me zonder pardon het huis uit gezet, ik heb de kinderen

niet eens een kus kunnen geven en het zal voorlopig wel even duren voor ik ze weer zal zien.

stilte

redacteur Het goede nieuws is dat ik nu volgens mij wel weer ben begonnen met nadenken.

essayist Wat vervelend.

redacteur Dat is het understatement van de eeuw. Ik krijg mijn vrouw niet meer te pakken. Ze heeft nu zelfs haar voicemail afgezet.

tegen de Essayist Kun je een email die je verstuurd hebt weer ongedaan maken?

Welke dag is het? Kun je een email die je verstuurd hebt weer ongedaan maken?

essayist Oe, dat moet je aan hem vragen, de jeugd is goed met computers.

redacteur tegen de Zoon Kun je een email die je verstuurd hebt weer ongedaan maken? Hallo? Kun je een email die je verstuurd hebt weer ongedaan maken?

De Zoon reageert niet.

9. De zoon vertrekt niet

De Essayist werkt. De Redacteur werkt.

De Zoon kijkt naar de Essayist.

zoon Mama, wat ben je aan het doen?

essayist Ik probeer mijn innerlijke ruimte te vergroten.

zoon Je weet dat ik alles voor je over heb.

essayist Dat weet ik, jongen. Jij wenst me het beste. En ik jou ook. Veel succes met je studie, ik weet zeker dat je met glans zult slagen.

zoon En als jij denkt dat de oplossing voor jouw leven is dat ik verdwijn, ben ik bereid dat te doen. Want ik zou mijn leven voor jou geven, als jij denkt dat je dan beter functioneert.

essayist Dat weet ik jongen, en daar ben ik je dankbaar om.

zoon Ja.

Alleen denk ik zelf niet dat dat de oplossing is.

stilte

zoon En ik heb hier lang over nagedacht, omdat het ook mijzelf aangaat. Ik ben er niet de persoon naar om mezelf weg te cijferen.

En ik ben evenmin onmisbaar. Zeer zeker niet. Maar vanmorgen heb ik de studieleider van mijn opleiding gebeld en gezegd dat ik mijn studieplek niet in zal nemen. Ik blijf hier. Bij jou.

essayist Nee. Nee.

zoon Ik zal niet dezelfde fout maken als alle anderen die ik voorbij heb zien komen. Ik laat mij niet tegen jou in het harnas jagen. Ik wijk niet meer van jouw zijde. Wat je ook doet. Ik laat je niet alleen.

essayist Als jij er bent voel ik me juist alleen.

zoon Ik zal proberen in geestelijk opzicht zo min mogelijk ruimte in beslag te nemen. Ik beloof het. Maar ik blijf bij je. Waar je ook gaat, ik zal naast je staan. Ik laat je niet in de steek. Ik niet.

essayist Nee. Nee.

redacteur Heb jij je inbox al gecheckt? Ik heb je mijn roman gemaild. Ik geef je alles wat je maar wilt, als je het maar leest en er een eerlijk oordeel over velt. Ik kan niet meer. In het beste geval kun je me een ingang bieden om het te herschrijven.

De Essayist kijkt naar de Redacteur.

essayist Waarom laat je het niet los? Je kunt je wel een heel plot construeren, maar zonder verhaal lijkt geen relaas nog erg belangrijk of noodzakelijk. Het enige materiaal dat een mate van onontkoobaarheid lijkt te hebben is het bewustzijn van de schrijver zelf. Alles wat we maken is innerlijk.

redacteur Ja, dat was bij mij ook zo. Eerst wel. Maar nu niet meer. Lees het, alles is anders.

zoon Is het nu geen schelmenroman meer?

redacteur Ja, dat nog wel. Maar een nietsontziende, en met de blik op de buitenwereld gericht.

Misschien doet het geen recht aan de waarheid, maar het is wel een goed verhaal. En heb jij niet ooit zelf gezegd: 'Betekenis vind ik interessant, niet de waarheid?'

essayist Dat weet ik niet meer.

redacteur Hoezo weet je dat niet meer?

essayist Ik onthoud niet alles wat ik ooit heb gezegd.

redacteur Hoezo niet? Ik onthoud wel alles wat jij tegen mij hebt gezegd. Alles wat jij ooit tegen mij hebt gezegd, heb ik woordelijk onthouden, en gebruik ik als leidraad bij mijn hele leven.

essayist Stop daar nu onmiddellijk mee. Er is geen enkele reden om een roman te schrijven. Dat ligt niet aan jou maar aan het feit dat er geen verhaal meer het vertellen waard lijkt. Niemand is nog in staat een verhaal te schrijven waar een bevredigende moraal uit valt te destilleren. Er zijn geen opwindende theorieën over het verband tussen de samenleving en het ik, niet sociologisch, niet historisch, niet filosofisch. Ik heb al tien jaar geen goed boek meer gelezen.

redacteur Maar je zei zelf dat je mijn eerste boek goed vond.

essayist Ik zei dat ik het interessant vond.

redacteur Wat is godverdomme het verschil?

essayist Je boek is interessant omdat het duidelijk een product van deze tijd is. De oppervlakkigheid van de schrijver, het gebrek aan de verhalende verbeeldingskracht, de luiheid van het plot. De lange, stoplapperige zinnen. De kleurloze middelmatige protagonist wiens gedachten je nooit naar een prikkelende plek leiden. De saaiheid. De verveling.

redacteur Jij zei zelf dat goede kunst mag vervelen.

essayist Klopt. Maar slechte niet.

redacteur Maar je vond het interessant.

essayist Ja, omdat ik door je boek heen zicht kreeg op hoe al die mensen zoals jij denken. Op hoe het kan dat wij langzaam naar de afgrond drijven met zijn allen.

redacteur Wat heb ik gedaan? Ik heb mijn vrouw de waarheid gezegd.

essayist Dat zou je vaker moeten doen.

redacteur Ik heb een stap terug genomen op de redactie. Ik heb mijn vaste contract opengebroken en mijn functie on hold gezet en ik weet niet of ik al mijn uren weer terug kan krijgen. Sowieso alleen als zzp'er, wat betekent dat ik hoe dan ook genaaid ben.

Waarom doe je mij dit aan? Alsof ik zelf niet weet dat mijn karakter, mijn gevoelsleven uiteindelijk te conventioneel is. Ik ben niet gek genoeg, niet geobsedeerd genoeg.

Ik heb alleen dat ene nog, mijn verstand. Het wordt groter en zijn honger is niet te stillen.

Ik ga jou me niet laten vertellen wat ik wel en niet kan. Ik sluit mezelf hier op als een karmeliet en schrijf mijn boek tot een waardig einde. En het zal godverdomme goed zijn. Of niet.

essayist Succes. Het hoeft niet te swingen, als het maar hout snijdt. Dat zijn op zich hele heldere voorwaarden.

10. Tot in den treuren de toekomst in

zoon Mama, kom.

essayist Wat gaan we doen?

zoon Ik ga je naar bed brengen. Je valt bijna in slaap.

essayist Maar ik wil niet. Ik wil nog even blijven. Laat me nog even blijven.

zoon Wij zijn bij je.

essayist Alles is mislukt.

zoon Dat is niet waar en dat weet je.

essayist Misschien was mijn behoefte om aangeraakt te worden gewoon te groot.

Snap je wat ik bedoel?

zoon Ja mama.

redacteur John Berger heeft ooit geschreven: 'In werkelijkheid bevinden we ons altijd tussen twee tijden in: die van het lichaam en die van het bewustzijn.'

zoon Voor mama is dat anders. Voor haar is het bewustzijn alles wat telt.

essayist Is dat zo? Dat kan ik me helemaal niet herinneren.

zoon Wel waar! Je zegt altijd dat je gretig 'ja' zou zeggen tegen een onsterfelijkheid die uitsluitend uit bewustzijn bestond. Dat wil zeggen: eeuwig weten wat er gaande is, ook al ging het om de soort onsterfelijkheid van het onthoofde lichaam uit de sciencefiction.

essayist Mijn drang naar onsterfelijkheid heeft niets te maken met bewondering voor de wereld. Ik wil zo lang mogelijk leven, gewoon om te zien hoeveel idioter het allemaal nog wordt.

Mijn angst voor de dood is nog altijd veel heviger dan wat dan ook, heviger nog dan het intense uiteindelijk ontroostbare gevoel altijd de outsider, altijd misplaatst te zijn.

Ik twijfel tussen trots en spijt over het feit dat ik zoveel liefde en plezier heb opgeofferd voor het werk, maar het werk moet gedaan worden, tegen welke prijs dan ook.

zoon Waarom zeg je toch altijd 'het werk', zeg toch 'mijn werk', je doet jezelf te kort.

De Essayist glimlacht dankbaar naar haar zoon.

De Zoon glimlacht terug. Ze glimlachen naar elkaar.

redacteur Mijn portretfotograaf heeft zelfmoord gepleegd. Hij heeft zichzelf verhangen in zijn studio, precies op de plek waar hij mij fotografeerde voor de achterflap van mijn eerste roman. Hij heeft een camera op zichzelf gericht die elke drie minuten een foto maakt, hij is gaan staan op het krukje, heeft zijn hoofd door het touw gestoken en het krukje met wieltjes, waar ik ook ooit op zat, weggetrapt. Daar heeft hij zo gehangen terwijl hij zichzelf dus elke drie minuten fotografeerde. Na vier dagen kwam de schoonmaakster binnen.

stilte

redacteur Ik merk dat ik nu niet meer zo goed naar de achterkant van mijn boek kan kijken. Ik heb nu alleen maar het idee dat ik door dode ogen wordt bekeken. En dat er, terwijl ik integer in de lens kijkt, een levenloos lichaam boven mijn kruin hangt.

essayist Ik snap precies wat je bedoelt.

redacteur Nee, dat was geen metafoor, het is echt gebeurd.

Zijn vrouw belde me om het te vertellen, en ik begreep eigenlijk helemaal niet zo goed waarom ze mij belde om dat te vertellen. Ik bedoel, we spraken elkaar, maar dat was werk. Ik voelde niets, kon me niet concentreren. Zelfs niet terwijl zij aan het praten was. Ik schraapte op mechanische wijze medeleven bij elkaar, maar het was moeilijk. Mijn hersenen bleven afdrijven naar triviale observaties zoals de vorm van de knopjes van mijn telefoon en ondertussen probeerde ik me te bedenken hoe ik in godsnaam mijn boek moet gaan herschrijven.

Ze vroeg me of ik het zag zitten om iets te zeggen. Op de uitvaart. Maar ik zei dat ik eigenlijk niet zoveel over hem te vertellen had, maar dat ik wel zou proberen te komen.

Toen bleek dat ik de derde was die ze had gebeld. Maar dat ze nog niemand had weten te vinden die het woord wou nemen. Toen heb ik haar het nummer gegeven van een praatgrage architect met wie hij ook wel eens werkte. Althans. Hij was architect, tegenwoordig is hij 'winkelinrichter'.

essayist Dat is goed nieuws. Misschien is het maar beter als alle kunstenaars gewoon aan het werk gaan. Misschien kunnen ze ergens nog wat hand- en spandiensten verlenen.

redacteur Iemand zal toch het verhaal van deze tijd moeten vertellen.

Of in ieder geval de wond open moeten zien te houden. Om hem schoon te houden moet een wond blijven bloeden.

essayist Ik koester weinig hoop dat de wereld in politiek opzicht ook maar iets beter zal worden. Hetzelfde geldt voor het milieu. Sterker nog: het zal allemaal alleen maar achteruit gaan.

redacteur Volgens mij was vandaag die uitvaart, nu ik er aan denk.

De gedachte dat ze op dit moment mijn portretfoto graaf in de aarde laten zakken.

Ter aarde bestellen, alsof hij een broodje avocado is.

essayist Ik ben aan het wegwijnen, achteruit aan het gaan, doordat ik onverwacht beroofd ben van affectie. Ik drijf in een oceaan van pijn. Ik drijf niet, maar zwem, onhandig, stijlloos. Maar ik zink niet. Zit opgesloten in een kleine zwarte doos, die nergens kan worden neergezet.

De Essayist, de Zoon en de Redacteur staren wezenloos voor zich uit.

Sontag ging bij Frascati Producties in première op 7 januari 2017 in Frascati in Amsterdam.

de essayist Ingrid Wender

de redacteur Ward Kerremans

de zoon Tim Schmidt

de kunstenaar Naomi Velissariou

Concept en regie: Naomi Velissariou

www.frascatiproducties.nl

Rik van den Bos (1982) studeerde in 2008 af aan de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht als schrijver. Hij schreef onder andere voor het Ro Theater, NNT, Toneelschuurproducties, Firma Rieks Swarte, Oostpool, de Veenfabriek en Lunchtheater Bellevue. Bij Frascati Producties ontstond een vaste samenwerking met theatermaakster Naomi Vellisariou. In 2010 ontving Rik van den Bos het Charlotte Köhler Stipendium voor zijn eerste drie toneelteksten. Samen met theatermaker Maurits van den Berg richtte hij toneelgroep Berg&Bos op. Hun voorstelling Drive-In werd in 2014 genomineerd voor de BNG Nieuwe Theatermakersprijs en het stuk Een coming of age voor bejaarden voor de Taalunie Toneelschrijfprijs 2016.

www.tgbergenbos.nl

Toneelwerk

Sontag* – 2017

Q&A* – 2016

Een coming of age voor bejaarden* – 2016

Van Waveren – 2015

De perzik van onsterfelijkheid – naar het gelijknamige boek van Jan

Wolkers – 2015

In Vrede* – 2015

Leger – 2015

Mijn Tweede – 2015
Een geschenk uit de Hemel* – 2014
I See you – 2014
Cookies – 2014
Drive-in* – 2013
Vreugdetranen drogen snel – 2013
In Limbo – 2013
De Jazzbarones – 2013
Mijn Ede – 2012
Mr Jones – 2012
Solness* – 2012
Het jaar van de Schlager* – 2011
Uittocht – 2011
Fietsen – 2010
Wij zijn grijs gebied* – 2010
Berm* – 2009

*Teksten verschenen in de reeks van De Nieuwe Toneelbibliotheek
(nummers 322, 310, 271, 230, 193, 121, 120, 66, 23)